

GroenRondBalletje

De Waarheid 3

Combinatie van bijbeluitleg.

De vorige keer [1] heb ik verteld dat er vier manieren zijn van bijbelinterpretatie (a) letterlijk, (b) beeldspraak, (c) moreel (zedelijk), of (d) verborgen (mystiek). Echter de Bijbel uitleggen als beeldspraak, zedelijke en verborgen boodschappen is aanzienlijk ingewikkelder dan de letterlijke uitleg. Misschien is dat een achterliggende reden dat tijdens de reformatie vooral de nadruk is gelegd op letterlijke uitleg. Dit tegen de achtergrond dat de Bijbel door elke gelovige moest kunnen worden uitgelegd. En natuurlijk het afzetten van het protestantisme tegen de toen bestaande halakah, het uitleggen van de tekst ter ondersteuning van de middeleeuwse Roomse tradities.

Volgens mij sluiten de vier verschillende manieren van Bijbel uitleg elkaar niet uit. Een voorbeeld hiervan is de kruisdood en de opstanding van Jezus. De letterlijke interpretatie ziet dit als een historische gebeurtenissen. In beeldspraak gebeurt dit tijdens de doop en wordt dit herdacht in het avondmaal. De morele uitleg geeft aan dat wij (mede)schuldig zijn aan Zijn dood, omdat Jezus vanwege onze zonden is gestorven. De mystiek laat zien dat wij niet kunnen begrijpen dat Jezus eerder gekruisigd werd dan dat ik geboren werd, en dus voor dat ik zondigde, terwijl het Offer toch was vanwege mijn zonden. Ik denk dat ik hiermee duidelijk heb gemaakt dat al deze vormen van uitleg verschillend zijn, maar dat ze elkaar tegelijkertijd niet uitsluiten of bevestigen. Ik denk dat de uitleg van de gebeurtenissen van Golgotha onvolledig is met slechts 1, 2 of 3 manieren van uitleg.

Toch is het in mijn ogen niet voor elke Bijbelpassage noodzakelijk dat die op al deze manieren wordt uitgelegd. Sommige Bijbelstukken hebben minder diepgang dan andere. In de Hebreeuwse schrijfwijze worden belangrijke stukken vaak herhaald. Een Bijbel-uitleg die op meerdere plaatsen in de Bijbel bevestigd wordt is dus waarschijnlijker juist dan een uitleg die slechts terug te voeren is op 1 enkel citaat. "Elk van God gegeven schriftwoord is nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid ..." {2Tim.3:16}. Daarom denk ik dat een passage die niet letterlijk kan worden uitgelegd, nuttig is als beeldspraak, morele of mystieke tekst. De tekst blijft dus een steun voor de mens om zich op God te richten en van daaruit goede werken voor zijn naaste te doen {2Tim.3:17}.

Wandeling door het Oude Testament.

Nu begin ik aan een wandeling door de Bijbel met zijn verschillende stijlen en vormen van tekst. De Bijbel begint met een stukje prehistorie (Gen.1-11) dat verklaringen geeft hoe de wereld is ontstaan tot aan Abraham. Prehistorie wil zeggen dat het geschiedenis is die niet opgeschreven is door de mensen die het hebben meegemaakt. Volgens de overlevering is het gehele boek Genesis door Mozes geschreven en dus allemaal prehistorie. Een verschil met de verhalen over de voorouders (Gen.12-50) is echter dat deze verhalen slechts door enkele generaties hoeven te zijn overgeleverd, terwijl de eerste 11 hoofdstukken veel en veel ouder zijn. Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium worden tezamen de Pentateuch genoemd. De twee delen van Genesis heb ik reeds besproken. De overige vier boeken van de Pentateuch gaan over de uittocht uit Egypte en de vroege tijden in Kanaän, het beloofde land. De rest van het Oude Testament vindt plaats in de geschiedenis rond de staat Israël.---

De schepping.

Veel oude volkeren hadden scheppingsverhalen. Deze waren niet bedoeld als een soort wetenschappelijke verklaring voor het ontstaan van de wereld, maar waren verklaringen over de betekenis van het heelal en de stand van de zaken erin. De eerste twee hoofdstukken van de Bijbel geven ieder een beeld van de schepping van de wereld. Gen.1:1-2:4a is geschreven in een dichtvorm, met het refrein, 'Toen was het avond geweest en het was morgen geweest: de eerste (tweede, derde enz.) dag'. In de Hebreeuwse cultuur begint een nieuwe dag 's avonds bij het invallen van het donker. Tussendoor staat de brug 'En God zag, dat het ... goed was'. Het tweede verhaal (Gen2:4b-25) daarentegen richt zich op slechts een deel van de schepping en heeft meer de vorm van een verhaal [2].

Een ander opvallend contrast is dat het eerste verhaal het beeld van God geeft als de perfecte geplande schepper van de wereld met alles in harmonie. Het tweede verhaal daarentegen draait om de mens (i.p.v. de wereld) en spanningen ontstaan omdat de wijze van scheppen wat rommeliger aandoet en helemaal vanwege het verbod aan de man om niet te eten van de verboden vrucht. Samen geven deze twee verhalen een gebalanceerde blik op de schepping. De orde en harmonie van het eerste verhaal wordt gebalanceerd met het vallen en opstaan van het tweede verhaal. Beide verhalen geven een hoge status voor de mens aan; het eerste zegt dat man en vrouw zijn geschapen naar Gods beeld en gelijkenis; in het tweede verhaal draait de schepping om de mens. Verder geeft het eerste verhaal informatie over het ontstaan van de universele rustdag (sabbat) en het tweede over het huwelijk [2].

De scheiding

Terwijl harmonie het thema is van de eerste twee hoofdstukken in Genesis, ontstaat er scheiding tussen man en vrouw en tussen mens en God, en tussen mensen (broeders) onderling (Gen.3-4). Nadat het begin dat door de mens is stuk gemaakt wordt opnieuw gestart door God (Gen.5) Verdere scheiding tussen mens en God wordt op mysterieuze wijze begonnen door de 'zonen van God' (Gen.6:1-4). De term 'zonen van God' wordt verder niet uitgelegd in de Bijbel, maar de gangbare verklaring is dat engelen bedoeld zouden zijn. Dit past in de mystieke (verborgen) uitleg dat ook de slang (Gen.3) een engel was die zich tegen God heeft gekeerd. Het zich keren tegen God leidt uiteindelijk tot de grote vernietiging van het leven op aarde door de zondvloed en herbewoning van de aarde vanuit wat in de ark de zondvloed heeft overleefd (Gen.6-10) [2].

Met de toren van Babel wordt het ontstaan van de talen op aarde verklaard (Gen.11). Al deze verhalen zijn opgebouwd van uit een katalysator (verleiding), gevolgd door rebellie (afzetten tegen God), de confrontatie (met God of God met zich zelf), het proberen goed te praten door de mens leidend tot het uiteindelijke resultaat: scheiding van God en elkaar. Deze scheiding tussen God en mens verergert zich voordat God over gaat tot vernietiging van de oude schepping en begint aan een nieuwe schepping [2].

Onbevestigde vroege prehistorie.

In de Hebreeuwse cultuur staat iemands woord niet los van iemands daden; dit samen is wat van iemand uitgaat (*dabar* [1]). Dit geldt dus ook voor God. Verhalen en details van de vroege Bijbelse prehistorie zijn niet bevestigd door onafhankelijke bronnen. Bij deze bronnen kun je denken aan o.a. fossielen voor het ontstaan van leven [3]. Of de geologische kolom voor het ontdekken van de zondvloed. Historische bronnen over het ontstaan van de taal. Kortom wie de letterlijke uitleg volgt ziet weinig van God terug in onze wereld. En dat is niet omdat er geen bronnen zijn. Dat geeft een bepaalde spanning tussen de letterlijke uitleg van Gods Woord en Gods Daden (de scheppingsgeschiedenis van de aarde).

Belangrijke Bijbelteksten zijn terug te vinden in bronnen uit Mesopotanië, zeg maar het huidige Irak. De topografie in het tweede scheppingsverhaal (Gen.2) suggereert een ligging in Mesopotanië [2]. De Hof wordt omschreven nabij de landen waar het goud is, de boom van kennis van goed en kwaad, de boom des levens, en de engel met het vlammende zwaard om de weg naar de hof van Eden te blokkeren. Dit zijn kenmerken die nergens op aarde terug te vinden zijn. Een letterlijke interpretatie staat daarmee op gespannen voet met het bestaan van een aards hof [-]. De lijst met namen (Gen.5) voor de zondvloed (Gen.6-10) toont grote

overeenkomst met Sumerische koningen die in Mesopotanië leefden voor een grote vloed. De toren van Babel beschrijft mogelijk een toren uit Babylon (Gen.11) [2].

Direct en indirect bewijs spreekt een letterlijke uitleg van Gen.1-11 tegen. Het mogelijk niet juist zijn van een andere (in dit geval letterlijke) uitleg van deze teksten heeft zegt niets over andere uitleg mogelijkheden, zoals de beeldspraak, morele en mystieke uitleg. Toch spreekt Nico ter Linden van "het verhaal gaat". Het verhaal spreekt! Het verhaal spreekt boekdelen! De boodschap van het verhaal is de morele boodschap van de Bijbel. Een nieuwe wereld scheppen volgens een Gods perfecte plan, komt nog steeds rommelig over in de ogen van de mens. De mens zegt dan 'Gods wegen zijn ondoordringbaar'. Vaak zien wij achteraf pas Gods leiding in ons leven, als we ooit de helderheid van geest krijgen om dit te zien. Het thema van de scheiding tussen God en mens is het thema van het Nieuwe Testament. En ook nu ben ik, ben jij, zijn wij mensen het die de relatie met God verprutsen. En ook nu is God het die een nieuw leven schept vanuit zijn genadevolle liefde en goedheid. In moreel opzicht vormt Gen.1-11 de basis van de hele Bijbel. Dus de morele waarheid van Gen.1-11 is de morele waarheid van ons leven, hier en nu!

Voorvaderen en Gods belofte.

Na de scheiding, volgt de belofte van God aan de voorvaderen van Israël: Abraham, Izaak en Jakob en Jozef (Gen.12-50). God belooft talrijk nageslacht, land en voorspoed. In navolging van Noach, zijn mensen van geloof zijn nodig om God een nieuw verbond met de mens te laten maken. Net als bij de bij de prehistorie zijn de verhalen van de voorvaderen niet opgeschreven door de mensen die ze hebben meegemaakt, of mensen die daar erg dicht bij stonden. De koning van Egypte die aan de macht was toen Mozes - de mogelijke schrijver van deze verhalen - geboren werd kende Jozef niet eens (Ex.1:8). Het lijkt dus onwaarschijnlijk dat anderen uit zijn tijd de voormalige onderkoning wel persoonlijk hebben gekend. Net als bij de prehistorie ontbreekt ook hier het directe bewijs. De voorouders van Israël hebben geen tatbare sporen achter gelaten die naar hun leiden. Ook zijn er buiten de Bijbel geen onafhankelijke bronnen die het bestaan van deze mensen bevestigen. Gezien rol op het wereldtoneel van deze mensen vallen dergelijke bronnen ook niet te verwachten [2].

Sommige theologen concluderen dat de afwezigheid van bewijs betekent dat de verhalen van de voorvaderen later zijn opgeschreven door Joden in Israël. Buiten de overlevering hebben de Joden echter geen andere bronnen of mogelijkheden om verloren gegane gebruiken uit het verleden terug te vinden. Toch zijn vele van deze gebruiken terug vinden in de verhalen van de voorouders. Denk hierbij aan het erfrecht voor Jakob en Ezau. De adoptie regelingen voor Jakob van zijn schoonvader. Of de prijs van een slaaf, toen Jozef verkocht werd. Het indirect bewijs is dus overtuigend genoeg om te concluderen dat de gebeurtenissen details beschrijven

uniek voor de tijd waarin ze gebeurd zouden moeten zijn. Of het letterlijke historische waarheden zijn staat daarmee natuurlijk nog niet vast, maar wordt daarmee wel veel waarschijnlijker [2].

Op weg naar de vervulde belofte.

De volgende 4 Bijbelboeken gaan over de weg naar de vervulling van de beloften aan de voorvaderen. Het volk is talijker geworden in Egypte, maar nog niet zo groot als door God beloofd aan Abraham. De beloften van nageslacht, land en voorspoed, staan op het einde van het vijfde boek (Deuteronomium) op het punt vervuld te worden in het beloofde land. De uittocht uit Egypte vond waarschijnlijk plaats rond 1300 v.Chr.. Mozes leidde zijn volk waarschijnlijk op de zuidelijke route door de Sinaï, hetgeen de lange reistijd verklaart. Toch was dit waarschijnlijk de verstandigste keuze omdat de Egyptenaren de noordelijke kustroute gebruikte als handelsroute en daar forten hadden [2].

De boeken kennen een opvallende structuur. De reis begint in het tweede boek van de Bijbel (Ex.1-18) in Egypte en gaat door tot de Sinaï. De tocht van de Sinaï naar Moab wordt pas verteld in de afscheidsrede van Mozes in het vijfde boek (Deu.1-4:43). Na beide verhalen komt het verbond van de 10 geboden ter sprake. Deze herhaling geeft de centrale rol van deze geboden in het Oude Testament weer. Om dit alles heen staan in deze 4 boeken talrijke andere extra wetten, rituelen, regels en andere zaken. Exodus en Deuteronomiën worden afgesloten met ceremoniën [2].

Sommige Christenen zagen in de verovering van Amerika door de Europeanen de Exodus naar het beloofde land voor de Christenen. Sommige religieus georiënteerde politici in de VS denken nog steeds zo. In hun ogen heeft dit Christelijke Israël een superieure positie morele positie, en hoeft het geen verantwoording aan andere af te leggen [4]. In ieder geval is de VS daarmee tot een steen des aanstoets voor vele volkeren geworden.

Hiermee ben ik op een terug bij de combinatie van bijbeluitleg. Ik hoop dat ik heb duidelijk gemaakt dat je de verschillende manieren van bijbeluitleg onafhankelijk van elkaar moet zien. Het feit dat uitleg op het ene nivo juist is, zegt niets over de juistheid van de bijbeluitleg op een andere manier. Soms - zoals bij het paasverhaal - zijn meerdere nivo's van uitleg noodzakelijk voor het complete verhaal. In andere gevallen wordt een letterlijke uitleg wel of niet ondersteund, en geldt het omgekeerde voor een andere uitleg.

Moge Gods genade jullie zegen zijn,

John Jacobs

Bronnen

[1] Wat is waarheid 2. Hoeksteenkrant November 2003.

[2] C.E. Hauer & W A Young: An introduction to the bible. A journey into three worlds. 4th edition (1998).

[3] Wat is leven. Hoeksteenkrant kerst 2001.

[4] J.J.L. Jacobs "Slangelisten. Verleidingen van de Antichrist." Hoeksteenkrant, kerst 2002. Zie ook www.geocities.com/groenrondballetje/